

laat hem sommige kleinzonen door misleiding, door geweld verliezen, laat hem andere verstoten, en uit weezin jegens hen door vier dagen vasten willen sterven zonder het te kunnen. Gun hem zijn Livia, deze schandelijke bruid en schandelijke echtgenote: laat zijn dood door haar even ontrend zijn als zijn liefde voor haar geweest is. 'Laat ten slotte deze God,' zegt Plinius¹¹¹, '— of hij de hemel eerder verkregen dan verdiend heeft, ik weet het niet — sterven met de zoon van zijn vijand als erfgenaam.' Deze en dergelijke dingen moet je overdenken, Lipsius, wanneer het klagen over de onrechtvaardigheid losbreekt, en je moet daarbij altijd op twee dingen letten: de traagheid en de verscheidenheid der straffen. Wordt hij nu niet gestraft? dan morgen. Niet lichamelijk? misschien geestelijk. Niet levend? dan zeker na zijn dood.

Nooit heeft de straf die volgt met manke voet, de booswicht die haar voorgaat, losgelaten.¹¹²

God waakt altijd en als je denkt dat hij slaapt, heeft hij een oogje willen dichtdoen. Wees alleen rechtvaardig tegenover Hem; beschuldig je rechter niet ongegrond, jij die zelf van Hem eens een oordeel moet horen.

Hoofdstuk 16

Repliek op het tweede verwijt betreffende de onschuldigen; bewezen wordt dat wij allen straf verdiend hebben omdat wij allen schuldig zijn, en dat een mens amper, neen, nooit kan uitmaken wie meer of minder schuldig is. God is de enige die de fouten duidelijk ziet en daarom het rechtvaardigst straft

Maar sommige volkeren zijn zonder schuld en worden onverdiend gestraft, zeg je. Want dat is je tweede klacht of liever lastering. Naïef jongmens, dat durf je te zeggen? Onschuldigen worden gestraft? Waar ter wereld heb je volkeren aangetroffen zonder schuld? Het zou al brutaal en onbezonnen zijn om dat van een afzonderlijk mens te beweren, maar jij aarzelt niet om het bestaan van onschuldige stammen en volkeren aan te nemen? Waanzin! Ik weet, wij zondigen altijd en hebben altijd gezondigd: wij zijn in bezoeiding geboren, in bezoeiding leven wij, en zoals die satirendichter¹¹³ niet ongeestig zei, de hemelse wapenkamers zouden geen pijn meer over hebben, als altijd de bliksems naar de schuldigen gezonden waren. Vissen,

in het zilte nat geboren en getogen, zijn dan wel zonder zout, maar daarom moet je niet denken dat mensen, in het vuil van de wereld geboren, zelf schoon zijn. Als wij nu allen schuldig zijn, waar zijn dan die onschuldige volkeren? Ja maar, zul je zeggen, de ongelijkheid vind ik kwetsend, dat wie minder gezondigd hebben, soms onder ellende gebukt gaan, terwijl de grote zondaren in voorspoed heersen. Natuurlijk, dat is het: jij wilt, geloof ik, de weegschaal uit de handen van de hemelse gerechtigheid rukken om er naar eigen inzicht en maatstaf mee te wegen, want daartoe leidt de beoordeling van gelijkwaardige en ongelijkwaardige misdrijven, die jij je voor Gods ogen aanmatigt. Lipsius, bedenk de volgende twee dingen. Allereerst kan en mag een mens de zonden van een ander mens niet beoordelen. Hoe zou je dat doen, nietig schepsel, rechtvaardig oordelen over zonden die je niet eens kunt beoordelen? ze wettig scheiden zonder ze te kunnen onderscheiden? Want je zult mij toegeven, het is de geest die zondigt, weliswaar door middel van het lichaam en de zintuiglijke organen, maar bij ieder misdrijf geeft de geest de doorslag en heeft het overwicht. Dit is zozeer van toepassing, dat niemand buiten zijn wil kan zondigen. Wanneer dat zo is, hoe wil je dan de zonde zelf in ogeschouw nemen, als je haar woon- en verblijfplaats niet ziet? Jij kunt immers andermans geest net zo min zien als je eigen innerlijk. Het is toch wel bijzonder dwaas en onbezonnen van je om de controle en beoordeling op te eisen bij iets wat je nooit volledig gezien en gekend hebt en nooit volledig zult zien en kennen. In de tweede plaats moet je bedenken dat, ook als die ongelijkheid bestaat, er toch geen kwaad of onrecht in steekt: geen kwaad, want wie zelfs bij de minste vergrijpen terstond gestraft worden, hebben daar voordeel van. Het is een bewijs van Gods liefde, en terecht is de traagheid verdacht, want er gaat altijd een zwaardere straf mee gepaard. Het is ook niet onrechtvaardig, want wij hebben, zoals ik zei, allemaal straf verdiend en zelfs bij de beste mensen is de zuiverheid altijd van dien aard, dat er nog enige vlekken overblijven, die door het zilte water van de rampspoed als het ware moeten worden schoongespoeld. Laat daarom, jongmens, de zeer ingewikkelde rechtsvraag over de zwaarte van de zonden maar schieten, jij bent een aardse rechter, van hoger hand gedelegeerd; laat die vraag over aan God, die vanuit het hogere gerechtshof met meer billijkheid en zekerheid erover kan oordelen. Hij is de enige die de zwaarte der misdrijven wegen kan en het ware gelaat van deugd en ondeugd zonder opmaak en versiering aanschouwt.